

ศักยภาพของชุมชน

สุดถนอม ตันเจริญ*

บทคัดย่อ

ศักยภาพของชุมชน เกิดได้จากพลังของคนในชุมชน ที่มีการจัดการภายในชุมชนของตนเอง ตลอดจนคนในชุมชนมีความสัมพันธ์เหนียวแน่นสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น ไม่ว่าจะเป็นระบบครอบครัว เครือญาติ ความเชื่อที่คนในชุมชนต่างเห็นความสำคัญและพร้อมใจกันที่ร่วมกันเสริมสร้างให้มีความเข้มแข็งอย่างต่อเนื่องว่า “ศักยภาพ” หมายถึง ความสามารถ ความพร้อมหรือคุณสมบัติที่แฝงอยู่ในตัวบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือกลุ่ม ที่จะส่งผลต่อความสำเร็จของงานและเป้าหมายของกลุ่ม สารสำคัญของศักยภาพที่มีพลังอย่างมากคือ ความสามารถที่ซ่อนเร้นอยู่ในตัวบุคคลหรือกลุ่ม และสามารถดึงออกมาใช้ได้ หากได้รับการกระตุ้นจากภายนอก

บทนำ

การพัฒนากลุ่มคน ความรู้ ความสามารถ และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เกี่ยวข้องกับจุดแข็งและจุดอ่อนต่างกันไป หัวใจอยู่ที่ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง ได้แก่ ผู้นำ ความสัมพันธ์ และกิจกรรมที่ต้องอาศัยความร่วมมือหรือการมีส่วนร่วม ดังนั้น ความเข้มแข็งที่แสดงถึงศักยภาพของชุมชนใด ๆ มาจากวัฒนธรรมความสามารถในการตอบสนองต่อปัญหา กระบวนการเรียนรู้ การวิเคราะห์ปัญหา การพัฒนาจิตสำนึก การจัดกลุ่ม การยอมรับนับถือที่องค์กรได้รับจากภายนอก และการขยายผล (สีลาภรณ์ นาครทรรพ, 2538) ตรงกับแนวคิดของ Mathews (1996) เกี่ยวข้องกับผู้นำ การจัดการ และการสนับสนุนจากภายนอก องค์ประกอบสำคัญ คือ การมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน การจัดการองค์ความรู้ ภูมิปัญญา รวมถึงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสร้างเครือข่ายชุมชน จะเห็นได้ว่า ผู้นำกลุ่ม (ชุมชน) คือหัวใจของการจัดการกำกับดูแลหรือควบคุมระบบให้สมาชิกในกลุ่มคิดและทำงานร่วมกันด้วยดี

ดังนั้น ในการจำแนกกลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชนและคัดเลือกวิสาหกิจชุมชนต้นแบบที่มีศักยภาพในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ผู้วิจัยจึงใช้องค์ประกอบสำคัญของศักยภาพชุมชนที่บ่งบอกถึงความเข้มแข็ง 5 ด้านของวิสาหกิจชุมชนที่ใช้ในการศึกษากลุ่มผลิตภัณฑ์และคัดเลือกวิสาหกิจชุมชนต้นแบบ ได้แก่

1. ผู้นำ หมายถึง ผู้นำการเปลี่ยนแปลง

* สาขาวิชาการเป็นผู้ประกอบการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

Department of Entrepreneur, Faculty of Management Science, Bansomdejchaopraya Rajabhat

University. E-mail: sudthanom.t@bsru.ac.th

2. องค์ความรู้ หมายถึง ความรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนระบบข้อมูลข่าวสารทุกช่องทางที่สมาชิกสามารถเรียนรู้ได้จากสื่อ องค์กร บุคคลภายนอกและในชุมชนเอง

3. กระบวนการเรียนรู้ ที่เหมาะสมกับวิสาหกิจชุมชน คือ การเรียนรู้ในระดับตำบล หมู่บ้าน/ชุมชน สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์วินิจฉัยปัญหาตามความถนัด แสวงหาทางออกในการแก้ปัญหาด้วยตนเอง จากความต้องการของสมาชิกในชุมชนโดยใช้องค์ความรู้ที่มีอยู่ ผสมผสานกับความรู้สมัยใหม่ หรือเทคโนโลยีที่ได้รับการสนับสนุนความรู้

4. องค์กรชุมชน หมายถึง การรวมกลุ่มชาวบ้านในชุมชน อาจจะหมู่บ้านเดียวกัน ต่างหมู่บ้านหรือต่างอำเภอ เห็นพ้องกับการจัดตั้งองค์กรในรูปแบบของวิสาหกิจชุมชนโดยยอมรับหลักเกณฑ์และเงื่อนไข รวมถึงการจัดระบบบริหารจัดการงานพัฒนา จัดระบบสวัสดิการสังคมชุมชน เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

5. การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ให้การสนับสนุนทั้งด้านเครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ เครื่องจักร การบริการ และด้านวิชาการหมายถึงความรู้ที่เป็นหลักการ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต การพัฒนาชุมชน การผลิต และการจัดจำหน่าย ชุมชนต้องแสวงหา เข้าถึง มิใช่เพียงรอคอยให้องค์กรอื่นเข้ามาให้ความช่วยเหลือ

เอกสารอ้างอิง

สีลาภรณ์ นาครทรรพ. (2538). ระบบการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน กรณีศึกษา ชุมชนอีสานใต้.

วารสารสุโขทัยธรรมมาธิราช. 8(2), 38-48.

Mathews, David. (1996). *Element of a Strong Civil Society and Healthy Public Life*. Ohio: Kettering Foundation.